

Perustuslakivaliokunta

Muu asia: Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Muu asia: Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi (M 3/2021 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Liisa Huhtala, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Mika Salminen, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- professori Veli-Pekka Viljanen
- professori Janne Salminen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä on valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Asetus on annettu majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 28.3.2021 saakka voimassa olevan 3 a §:n 4 momentin nojalla.

(2) Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a § on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 6/2021 vp) nojautuen perustuslain 23 §:ään. Perusoikeuksista voidaan perustuslain 23 §:n mukaan säätää lailla tai laissa erityisestä syystä säädetyn ja soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin muiden kansakuntaa vakavasti uhkaavien, laissa säädettyjen poikkeusolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia. Lailla on kuitenkin säädettävä tilapäisten poikkeusten perusteet. Perustuslain 23 §:n mukaisia tilapäisiä poikkeuksia koskevat valtioneuvoston asetukset on saatettava viipymättä eduskunnan käsiteltä-

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2021 vp

viksi. Eduskunta voi päättää asetusten voimassaolosta. Perustuslakivaliokunnan mukaan asetusten tällainen eduskuntakäsittely on toteutettavissa esimerkiksi samaan tapaan kuin valmiuslain nojalla annettujen asetusten (PeVL 7/2020 vp, PeVM 10/2020 vp). Asetuksen voimaantulo ei edellytä eduskunnan päätöstä (PeVM 10/2020 vp).

(3) Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n mukaan velvollisuus pitää ravitsemisliike ja siihen kuuluvat sisä- ja ulkotilat suljettuina asiakkailta on voimassa niillä alueilla, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tällaisista alueista. Nyt arvioitavan asetuksen mukaan ravitsemisliikkeet on pidettävä suljettuina asiakkailta Ahvenanmaan maakunnassa ja asetuksessa luetelluissa neljässätoista muussa maakunnassa.

(4) Asetuksen perustelumuihistiossa tehdään selkoa epidemiatilanteesta eri alueilla ja perustellaan rajoituksen välttämättömyyttä eri alueilla. Perustuslakivaliokunta on majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun lain 3 a §:ää arvioidessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että ravitsemisliikkeiden sulkemisen rajausta leviämisen- ja kiihtymisvaiheessa oleville alueille käy ilmi ainoastaan esityksen perusteluista eikä lainkaan säädöstekstistä (PeVL 6/2021 vp, kappale 16). Valiokunta on myös kehottanut valtioneuvostoa harkitsemaan mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa maakuntajakoa hienosyisemmin (PeVL 6/2021 vp, kappale 18). Nyt arvioitavan asetuksen perustelumuihistiossa (s. 2—4) on tarkasteltu erilaisten aluejaottelujen mahdollisuutta ja perusteltu valittua ratkaisua perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tämänhetkinen epidemiatilanne ja sääntelyn varsin lyhyt soveltamisaika huomioon ottaen asianmukaisesti. Valiokunta painottaa kuitenkin tarvetta alueellisen soveltamisalan hienosyisempään rajaamiseen vastaisuudessa (ks. myös EV 13/2021 vp).

(5) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota lain 3 a §:n 4 momentin säännökseen, jonka mukaan valtioneuvoston on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin sääntelyn alueellista soveltamista koskevan valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi, jos ravitsemisliikkeen tilojen suljettuna pitäminen ei enää ole välttämätöntä jollain alueella (PeVL 6/2021 vp, kappale 21). Perustuslakivaliokunnan mukaan ravitsemisliikkeisiin kohdistuvista rajoituksista tulee luopua heti, kun kyseisellä alueella ei vallitse enää niiden ylläpitoa perustelevia välttämättömiä syitä (PeVM 10/2020 vp, s. 4).

(6) Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tartuntatautilain ravitsemisliikkeitä koskevaa, perusoikeusrajoituksena tarkasteltua sääntelyä edellyttänyt, että rajoitustoimenpiteistä säädetään erityyppisten ravitsemisliikkeiden osalta eriytetysti siten, että rajoitukset ovat välttämättömiä juuri niissä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi (PeVL 31/2020 vp, s. 5). Valiokunta on majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun lain 3 a §:ää arvioidessaan todennut, että lain perustelujen valossa covid-19-tartuntojen riskiin näyttäisi vaikuttavan ravitsemisliikkeen toiminnan laatu, mikä puoltaisi ehdotettujen toimenpiteiden kohdistamista riskialteimpiin ravitsemisliikkeisiin. Valiokunta ei kuitenkaan pitänyt sääntelyä ongelmallisena ottaen huomioon ehdotuksen hyväksyttävän tavoitteen hidastaa viruksen leviämistä rajoittamalla ihmisten välisiä ravitsemisliikkeisiin kytkeytyviä kontakteja ja erityisesti lakiehdotuksen perustamisen perustuslain 23 §:ään. Valiokunnan mukaan välttämättömyysvaatimuksen kannalta perusteltua kuitenkin voisi olla, että 3 a §:n nojalla annettavalla asetuksella voitaisiin säätää myös rajoituksista ravitsemisliiketyypeittäin (PeVL 6/2021 vp, kappale 15). Eduskunta on 3 a §:n hyväksyessään lisäksi edel-

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2021 vp

lyttänyt, että valtioneuvosto ottaa tulevassa lainsäädännössä huomioon ravitsemisliikkeiden ja erilaisten ravintolatilojen erilaiset riskiprofiilit virustartuntojen leviämisen suhteen (EV 13/2021 vp). Valiokunta pitää hyvin valitettavana, ettei asetuksen perustelumuistiossa ole tarkasteltu asiaa tältä kannalta. Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota eri ravitsemisliiketyyppien tarkastelemiseen vastaisuudessa eriytetymin.

(7) Perustuslakivaliokunnan mielestä asetuksen sääntely vastaa lausunnossa PeVL 6/2021 vp edellytettyä ja pysyy laissa säädetyn valtuutuksen puitteissa. Oikeudellista estettä asetuksen jäämiselle voimaan ei ole.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta päättää, ettei ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi 8.3.2021 annettua valtioneuvoston asetusta kumota.

Helsingissä 18.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Rinne sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Tuula Väätäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala